

ב"ה

מגילת הגבורה במלחמת יום הכפורים

סיפורה של חטיבה 679
(ממחנה "יפתח")

ד"ר חגי בן-ארצי

ירושלים תשע"ח

תוכן

9	מבוא	מאת הרב חיים סבתו
11	הקדמה	
13	פרק א'	חטיבת שריון חדשה במערך המילואים
16	פרק ב'	כוננות לקראת מלחמה
20	פרק ג'	החטיבה מתגייסת
26	פרק ד'	היום הראשון, י"א בתשרי - החטיבה בולמת את הסורים בנאפח
38	פרק ה'	היום השני, י"ב בתשרי - החטיבה הודפת את הסורים
46	פרק ו'	היום השלישי, י"ג בתשרי - החטיבה כובשת את תילי רמתניה
54	פרק ז'	היום הרביעי, י"ד בתשרי (ערב סוכות) - החטיבה משלימה את סילוק הסורים
58	פרק ח'	היום החמישי, ט"ו בתשרי (סוכות) - החטיבה מבקיעה לתוך סוריה
66	פרק ט'	היום השישי, ט"ז בתשרי - החטיבה הודפת את ההתקפה העיראקית
72	פרק י'	מלחמת ההתשה
	נספחים	
77	נספח א'	חללי החטיבה
80	נספח ב'	מתוך מכתביו של דב אינדיג הי"ד

מבוא

מאת: הרב חיים סבתו ראש ישיבת "ברכת משה" במעלה אדומים מחבר הספר: "תאום כוונות"

ימים נוראים. תפילות מלב נרגש בבית המדרש המלא מפה לפה, תקיעות השופר וידווי יום הכיפורים, תשובה ופיוטי הסליחות. המלים והנעימות חודרות לב. מצפים היינו לתקיעה הגדולה המבשרת: "קום אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה ה' את מעשיך". ואז באה פתאום תקיעה אחרת וקרעה אותנו מכל אלה. צפירות אזעקה עולות ויורדות החרידו את השקט. בגדי הלבן נתחלפו במדים, פנים תמימות ושמחות נתמלאו דאגה.

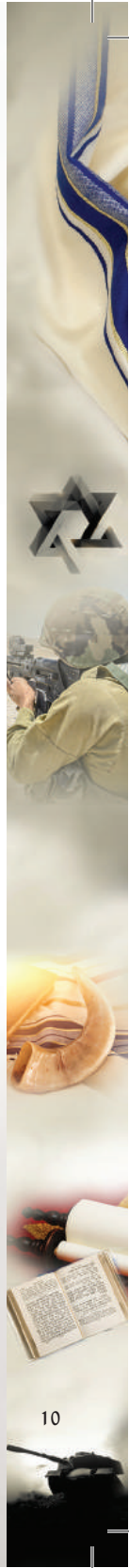
נפגשנו שוב בני החבורה הגדולה של בני הישיבות והפעם ליד האוטובוסים בנקודות הגיוס. הכיפות הסרוגות עדיין לבנות היו ברובן, כיפות של יום טוב. פה ושם נראו לולבים ואתרוגים. הכרנו אחד את השני. למדנו יחד בישיבות התיכוניות או שירתנו יחד בטירונות. זוכר אני היטב את אותה חבורה. נהג טנק צעיר שיושב על הטנק ומסכת קטנה בידו, שני אברכים משננים סעיפים קטנים בטור יורה דעה. הפעם אין זה תרגיל. הרדיו מודיע על מלחמה. עלינו לאוטובוסים. בתוך כמה שעות היינו בעולם אחר, אחר לגמרי. דהרנו עם הטנקים לעולם של פחד ושל אש. עולם שהחיים תלויים בו מנגד. ארץ ישראל בסכנה נוראה ואנו נקראנו לעצור בגופנו את האויב. בבת אחת התבגרנו, כל חיינו קיבלו משמעות אחרת. ידענו: העולם לא יהיה בעינינו עוד מה שהיה קודם.

ראיתי איך כל מה שלמדנו בבית המדרש - האותיות, המילים, הספרים, השיעורים והדרשות הופכים למציאות חיה לעינינו. הנה נצח ישראל שלמדנו עליו, ארץ ישראל שעסקנו בה, הגנת ישראל מיד צר. והתפילה הפכה לחיים; התחנון לבורא עולם, הבקשה, ההלל וההודיה היו לממשות. ומעל לכל האמונה. האמונה העמוקה בבורא עולם שבידיו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. על אף ההלם הנורא החזקנו איש ברעהו, ובביטחון בה', ולא נשברנו. ידענו שננצח.

חטיבה 679, בפיקוד המח"ט אורי אור, עצרה בגופה את האויב הדוהר לגשר בנות יעקב, והצילה את המערכה על עמנו ועל ערי אלוֹקינו. היא הורכבה בחלקה מבני ישיבות הסדר ובחלקה מבני קיבוצים ויישובים בצפון.

מה ראיתי באותם ימים? ראיתי עוז של מפקדים וחיילים, עדיני נפש ועוזים בקרב. ראיתי אומץ ונחישות בלי גבול. נלחמים כנגד כל הסיכויים. ראיתי שני טנקים לוחמים מול גדוד שלם בלא פחד ומורא. ראיתי מפקד צעיר רץ בתוך אש תופת, מחלץ מטנק שני פצועים, נושאם על כתפיו ויורה בחייל אויב. ראיתי חיילים צעירים שנשרפו להם שני טנקים והם מבקשים לעלות על טנק שלישי, ולהמשיך להילחם. ראיתי מסירות ללא גבול לעמנו ולארצנו. ראיתי חברות עמוקה ואהבה עזה בין לוחמים שבאו ממחנות שונים והיו יחד לכוח שאי אפשר לאויב לשבור אותו. וראיתי בעיניי אמונה טהורה שאין שום חציצה בינה לבורא עולם.

ראיתי את עם ישראל נאבק על ארץ ישראל ומוסר נפשו על עם ישראל, והרגשתי את אמונת ישראל. ומאז ועד היום בראשי מהדהדת התחינה: "אתה אחד ושמן אחד ומי כעמן ישראל גוי אחד בארץ".

הקדמה

חטיבת "יפתח" (679), שלחמה ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים היתה חטיבה מיוחדת. חטיבת שריון במילואים, שרק כמחצית מלוחמיה היו יוצאי יחידות שריון. השאר היו חיילי חי"ר וצנחנים, שעברו הסבה לשריון. כמחציתם היו תלמידי ויוצאי ישיבות "הסדר", שהועברו מן הנח"ל והצנחנים אל החטיבה. נוצר בחטיבה שילוב ייחודי של בני ישיבות ובני קיבוצים, עירוניים ובני עיירות הפיתוח, ילידי הארץ עם עולים חדשים. השילוב הזה הוליד רוח מיוחדת של אחוות לוחמים, מסירות נפש ודבקות במטרה. הרוח הזאת איפשרה לחטיבה למלא תפקיד מכריע במלחמת יום הכיפורים ברמת הגולן. למרות נתוני פתיחה קשים הצליחה החטיבה לבדה לעשות את הכמעט בלתי אפשרי: לבלום את המאמץ הסורי העיקרי במחנה נאפח במרכז רמת הגולן. במשך שבועיים לחמה החטיבה כמעט ללא הפסקה בגבורה עילאית ותוך נכונות להקריב קורבנות רבים. כל המשימות שהוטלו עליה הושגו במלואן, והעיקרית שבהן: סילוקו של כוח הפלישה הסורי מלב הגולן. אלמלא הצלחתה של החטיבה במשימה זו היה הגולן כולו בסכנה.

לא רק גבורה היתה בסיפור הזה, גם ניסים גדולים שליוו את פעולות החטיבה, ושרק בזכותם השיגה את הישגיה הגדולים. המגילה מנסה לתאר את השילוב המופלא בין השגחה א-לוהית ומסירות נפש אנושית, שמתגלה בסיפורה של חטיבת "יפתח".

מלחמת הגבורה של החטיבה היא גם הפעם הראשונה שבה הופיעו בני ישיבות "ההסדר" כמרכיב משמעותי בחטיבה לוחמת. הציבור הישראלי נחשף לתרומתם ולאכזותם של אותם בחורים המשלבים

ספרא - בלימוד תורה, עם סייפא - בשירות קרבי בצה"ל. גם חלקם בין החללים של החטיבה היה משמעותי. בין הנופלים בקרבות החטיבה היה גם החברותא שלי, דב אינדיג הי"ד, שקטעים ממכתביו הובאו בנספח למגילה.

יחד עיזמו נפלו במסגרת החטיבה רבים מחברינו בשיבות "ההסדר". המגילה הזאת היא חוב שאנחנו פורעים לחברינו הגיבורים - אלה שנפלו, אלה שנפצעו ואלה שלחמו ושרדו - לספר את סיפור גבורתם ולהנציח את מורשתם.

המגילה מתארת בקצרה ובצורה תמציתית את כל שלבי הלחימה של החטיבה, יום אחרי יום, תוך הדגשת האירועים העיקריים בכל שלב. לא כל השמות של המפקדים והלוחמים הוזכרו בגלל קוצר היריעה. את התמונה בשלמותה עם כל הפרטים ניתן למצוא בספרו של מפקד החטיבה, אורי אור, "אלה האחים שלי", שיצא בהוצאת ידיעות ספרים. ספר זה, וכן ספרו המרגש של הרב חיים סבתו "תאום כוונות" הם המקורות העיקריים למגילה זו. כמו כן התבססתי על "אטלס כרטא" למלחמת יום הכיפורים, ולחוברת "מהלכי קרבות 679 במלחמת יום הכיפורים". לכולם נתונה תודתי.

חגי בן-ארצי

בית-אל

מנחם-אב תשע"ח

פרק א'

חטיבת שריון חדשה במערך המילואים

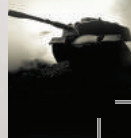
(א) מלחמת יום הכיפורים (תשל"ד, 1973) נפלה על חטיבת "יפתח" (679), כמו גם על מדינת-ישראל, כרעם ביום בהיר. (ב) זאת היתה חטיבת המילואים המשוויינת האחרונה שהוקמה בצה"ל לפני המלחמה. (ג) הרכבה האנושי היה ייחודי וחדשני - רק כמחצית מאנשיה היו יוצאי יחידות שריון. (ד) שאר הלוחמים בחטיבה היו יוצאי יחידות חיל רגלים - נח"ל וצנחנים - שעברו הסבה מחי"ר לשריון. (ה) לאחר מלחמת ששת הימים הבין צה"ל, שגם המלחמה הבאה תוכרע על ידי כוחות שריון - טנקים ותותחים. (ו) כמחצית מן הלוחמים המוסבים היו תלמידי ישיבות "הסדר", שאת האימון הבסיסי שלהם עשו במסגרת הנח"ל. (ז) כך נוצרה חטיבה מיוחדת, שמשולבים בה בני קיבוצים עם בני ישיבות, אנשי שריון ותיקים עם לוחמי חי"ר. (ח) בכל התחומים היתה החטיבה החדשה בשלבי מעבר. (ט) קודם כל היא הועברה ממחנה מנסורה שליד יקנעם למחנה "יפתח" שליד ראש פינה בעמק החולה. (י) כך היתה החטיבה קרובה יותר לרמת-הגולן, שכבר היתה בשלטון ישראל מאז מלחמת ששת הימים (תשכ"ז, 1967). (יא) אבל הסורים לא השלימו עם אובדן הרמה, והמשיכו ללא הרף בהכנותיהם למלחמה נוספת, שתשיב את כבודם

ואת האדמות שנכבשו מהם. (יב) המחנה החדש היה בעיצומם של שלבי הבינוי והשיפוץ - מבנים בלתי גמורים, תעלות פתוחות להנחת צינורות ביוב ומים, קוי חשמל שטרם הותקנו. (יג) כל אלה אמורים היו להסתיים

טנק שוט באנדרטת חטיבה 679

לאחר החגים של חודש תשרי תשל"ד. (יד) גם מבחינת ציוד הלחימה היתה החטיבה בשלבי מעבר. (טו) היא היתה מצוידת בטנקי צנטוריון ("שוט מטאור") ישנים ממלחמת העולם השנייה עם מנוע בנזין ומערכת תמסורת כבדה ואיטית. (טז) לאחר החגים היתה החטיבה אמורה לעבור הסבה לטנקים משופרים ("שוט קל"). (יז) במסגרת ההסבה מוחלפים מנועי הבנזין למנועי דיזל, ומערכת התמסורת מוחלפת במערכת חדשה ומודרנית. (יח) התכנון היה להשלים את ההסבה עד פסח תשל"ד. (יט) גם מבחינת אימון הלוחמים וגיבוש היחידה היתה החטיבה בשלבי מעבר. (כ) בקיץ תשל"ג סיימו כל המסגרות אימון קצר של יומיים מטווחים זעירים (ירי דמוי תותח), ולאחר החגים היתה החטיבה אמורה להתגבש במסגרת אימון מלא ומקיף. (כא) למפקד החטיבה מונה לפני ראש השנה קצין צעיר, אורי אור, ששב משנת השתלמות בארצות הברית. (כב) הוא לא הספיק להתאמן עם החטיבה, ולא הכיר את מפקדיה ואת

לוחמיה. (כג) אילו היתה המלחמה פורצת בפסח תשל"ד היתה החטיבה מוכנה מכל הבחינות - הפיקוד, הלוחמים, המחנה וציוד הלחימה. (כד) אבל המלחמה פרצה ביום הכיפורים תשל"ד, כשהחטיבה בעיצומו של תהליך התארגנות והסבה. (כה) את הישגיה של החטיבה במלחמה צריך לבחון על רקע הנתון הבסיסי הזה. (כו) בגלל שהחטיבה היתה עדיין על טנקים ישנים, היא לא היתה מיועדת לגיוס מהיר בשלב ראשון של מצב חירום אלא רק בשלב שני. (כז) את הבכורה באוגדה קיבלה חטיבה 179, שכבר עברה את ההסבה לטנקים חדשים. (כח) איש לא ציפה, שדווקא חטיבה 679, המיושנת והבלתי מאורגנת, תמלא תפקיד מרכזי בהגנה על רמת הגולן ועל מדינת-ישראל במלחמת יום הכיפורים.

סמל חטיבת יפתח 679

פרק ב'

כוננות לקראת מלחמה

(א) את תפקידו כמח"ט חדש החל אורי אור בסיוור ברמת-הגולן. (ב) בתצפית מרכס חזקה ומישיבה עם רפאל איתן (רפול), מפקד האוגדה, התברר שהמערך הסורי השתנה לחלוטין. (ג) חטיבות שריון וחי"ר עם כוחות עזר רבים התקרבו אל הגבול ונכנסו למערך התקפי. (ד) כל המפקדים עסקו בנסיון להבין את הכוונות של הסורים - האם מדובר בתרגיל גדול או שמדובר בהכנות למלחמה. (ה) האוירה הכללית בפיקוד היתה, שהפעם מדובר במשהו רציני, ויש להתכונן לתרחיש של מלחמה. (ו) חטיבה 7 הובאה במהירות מן הדרום, וחלק מאנשיה הגיעו בטיסה ללא הטנקים. (ז) הם קיבלו את הטנקים של חטיבה 179, שסיימה תרגיל גדול של גיוס פתע. (ח) גם אורי אור חזר אל החטיבה והורה לעשות את כל ההכנות האפשריות לגיוס חרום. (ט) לאנשי המילואים המיועדים להפיץ את הצוים הורה להישאר בבתיהם בכוננות. (י) לאנשי החימוש והתחזוקה הורה להכין את הטנקים ואת כל ציוד הלחימה. (יא) למרות שלא גויסו אנשי מילואים, עשו מעט חיילי הסדיר והקבע מאמץ עילאי להבאת הטנקים לכשירות מלאה. (יב) באישור הרבנות הצבאית ניתנה הוראה להמשיך את העבודה גם ביום הכיפורים, וגם החיילים הדתיים

עבדו במלוא המרץ. (יג) אבל מהר מאד התברר, שברבים מן הטנקים התגלו תקלות חמורות; חלקים לא תקינים לא הוחלפו, כיון שהטנקים היו מיועדים להסבה. (יד) גם ציוד לחימה רב היה חסר, במיוחד משקפות למפקדים. (טו) הצרה הגדולה היתה, שבסיסי התחזוקה של צה"ל היו סגורים בגלל יום הכיפורים. (טז) את מה שאפשר היה לתקן במחנה ניסו אנשי התחזוקה לעשות ככל יכולתם, אבל הם היו מעטים מדי והתקלות היו רבות מדי. (יז) כך מצאה את עצמה החטיבה שעות אחדות לפני המלחמה עם מחנה בעיצומה של בנייה, עם טנקים רבים לא כשירים, עם ציוד לחימה פגום וחסר, ועם פיקוד נבוך ומודאג. (יח) בשעה 10:00 בבוקרו של יום הכיפורים התקשר רפול, מפקד האוגדה, אל המח"ט והורה לגייס את החטיבה. (יט) שיטת הגיוס היתה של הקריאה השקטה, כלומר, באמצעות טלפונים ושליחים, ולא באמצעות הודעות באמצעי התקשורת. (כ) מדינת-ישראל עדיין היתה שרויה בחשש, שגיוס פומבי עלול לגרור את מדינות ערב למלחמה גם אם לא התכוונו לכך.

חטיבת שריון נערכת ליציאה לקרב במלחמת יום הכיפורים

(כא) בעיצומו של היום הקדוש ביותר לעם-ישראל התחילו הטלפונים

לצלצל בבתיהם של אנשי החטיבה, ושליחים במוניות וברכבים פרטיים
יצאו לאוספם אל מרכזי הגיוס. (כב) מעטים מהם יכלו לשער כמה באמת
קרובה המלחמה, וכמה קשה היא עומדת להיות.

פרק ג'

החטיבה מתגייסת

(א) כולם התייצבו, כל מי שקיבל את צו הקריאה בטלפון או על ידי שליח מיהר לנקודת האיסוף שנקבעה לו. (ב) כולם הבינו שמדובר במלחמה - האזעקות שפילחו את האויר בעיצומו של יום הכיפורים ושידורי הרדיו שדיווחו על קרבות קשים בצפון ובדרום לא השאירו מקום לספק. (ג) גם חולים התייצבו - ישראל פרלוב, סמג"ד בחטיבה, שכב עם חום גבוה של 41 מעלות כתוצאה מאנגינה קשה. (ד) חברו שלא גויס, ד"ר אורי אלמליח, רופא בסוף תקופת ההתמחות שלו, התנדב להסיע אותו והצטרף לחטיבה כרופא בלי שקיבל צו קריאה. (ה) גם בנים יחידים התייצבו - נתן קפלן הי"ד, בן יחיד להורים ניצולי שואה, לא היסס להתגייס כקשר מח"ט, תפקיד שיש בו סיכון רב. (ו) גם בנות התייצבו - עירית בר-לב, שנישאה לפני המלחמה והיתה זכאית לשחרור מהמילואים, הגיעה מטבעון עם פנחס (פינקי) מרנין הי"ד, קצין בחטיבה. (ז) מיד עם הגיעם פינקי רץ לטנקים, ועירית הצטרפה למיקי, קצין השלישות, לעזור לו בקליטת הלוחמים. (ח) רבים התייצבו בלי שקיבלו צו גיוס - דב אינדיג הי"ד, תלמיד ישיבת "כרם ביבנה", הגיע לנקודת האיסוף בירושלים בלי שגויס. (ט) אימו ניסתה לשכנע אותו,

שיחכה עד שיגיע הצו, אבל הוא התעקש להתגייס - "זאת מלחמה, עם ישראל צריך אותנו" היו המילים האחרונות שאמר להוריו המודאגים, גם הם ניצולי שואה. (י) ביחד עם חברו, חיים סבתו מיישיבת "הכותל", מיהרו אל האוטובוס שלקח אותם צפונה. (יא) בספרו "תאום כוונות" מספר הרב חיים סבתו כמה מאושר היה דב על הזכות להשתתף במצווה של "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם". (יב) רפאל (רפול) שפר, חבר קיבוץ כברי, התנדב לשמש מפקד גדוד בחטיבה אחרי ששמע שחסר מג"ד אחד. (יג) ראשונים הגיעו המפקדים, הם לא המתינו לאוטובוסים אלא הגיעו ברכבם הפרטי או הצטרפו לקצינים אחרים. (יד) לוי מן, חבר קיבוץ בית השיטה, הסמח"ט של החטיבה הגיע ראשון.

הטנקים יוצאים למלחמה מבסיסם בגליל העליון

(טו) הוא לחם במלחמת העצמאות, במבצע סיני, במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה - ובכל זאת לא התעייף. (טז) זאת הפעם הראשונה שנפגש עם המח"ט החדש, קיבל תדריך קצר, והתחיל לארגן את החטיבה למלחמה. (יז) חיים חוצב (צצקי) הי"ד, מ"פ בחטיבה, הגיע גם הוא מן הראשונים בשעות אחרי הצהריים. (יח) מכיון שלא פגש אף חייל

מפלוגתו, ההסעות יצאו רק בשעות הערב, התחיל בעצמו לזווד את הטנקים ולהכינם לקרב. (יט) כך גם נהגו מפקדים אחרים, שלא המתינו לבואם של אנשי הצוותים. (כ) את תחושת הדחיפות העביר המח"ט למפקדים בתדריך קצר, שבו עדכן אותם שהמלחמה פרצה כבר בשעה שתיים בצהריים ולא בשעה שש, כפי שצפה המודיעין של צה"ל. (כא) המסר היה ברור - המצב ברמה קשה וצריך להתכונן ליציאה חפוזה לפני סיום כל התהליך של ההצטיידות וההתארגנות. (כב) הם עוד לא ידעו כמה חפוזה תהיה היציאה למלחמה. (כג) הבעייה הגדולה התחילה עם רדת החשכה. (כד) מכיון שהמחנה היה בתהליך של בנייה ושיפוצים, לא היה חשמל בסככות הטנקים; היה צורך להפעיל תאורה מאולתרת מתוך הטנקים, דבר שהקשה מאד על ההתארגנות התקינה.

אורי אור (מימין) - מפקד חטיבה 679 במלחמת יום הכיפורים
ולוי מן, סגנו, במהלך המלחמה

(כה) האוטובוסים עם החיילים התחילו להגיע בשעות הערב המאוחרות; הם נתקלו במחנה חשוך עם תעלות פתוחות, והתקשו למצוא את הטנקים שלהם. (כו) גם כאשר מצאו את היחידות שלהם התברר להם,

שבטנקים חסר ציוד בסיסי. (כו) התחילה התרוצצות גדולה של מאות חיילים, שמחפשים להשלים את הציוד החסר, אבל בדרך כלל בלי הצלחה גדולה. (כח) בגלל הקצב האיטי של הגעת האוטובוסים - החטיבה לא היתה מיועדת לגיוס מהיר - היו חסרים אנשי צוות בטנקים רבים. (כט) בינתיים המצב ברמת הגולן החמיר; מהדיווחים ברשתות הקשר התברר, שהסורים פרצו לתוך הרמה עם כוחות שריון גדולים, וחטיבת "ברק" (188) הסדירה מתקשה להתמודד איתם. (ל) בלי שקיבל הוראה ממפקדת האוגדה החליט המח"ט לארגן את החטיבה מחדש - לא מחכים עד שיתגבשו הצוותים, המחלקות והפלוגות לפי הציוות המקורי, אלא בונים יחידות חדשות עם אלה שכבר הגיעו. (לא) אם נחכה עד שגיעו כל החיילים, אנחנו עלולים לאבד את רמת-הגולן; ולהתחיל את המלחמה מן הירדן יהיה הרבה יותר קשה" הסביר את החלטתו למפקדים המופתעים. (לב) שוב התחילה התרוצצות של מפקדים שמחפשים אנשי צוות וקצינים להשלים את יחידותיהם. (לג) בתוך כל המהומה הגדולה התקשר רפול, מפקד האוגדה, אל המח"ט והורה לו להעלות כל טנק שמוכן אל הרמה בלי לחכות שהחטיבה כולה תצא ככוח מאורגן. (לד) המח"ט ניסה להסביר, שמהלך כזה מאד בעייתי, אבל מפקד האוגדה התעקש: המצב מאוד קשה ואנחנו זקוקים בדחיפות לכל טנק שמוכן. (לה) כך יצאה החטיבה למלחמה - בקבוצות קטנות, באמצע ההתארגנות, עם צוותים מאולתרים ולא מקוריים, עם ציוד לחימה חסר, ללא תיאום כוונות, אבל עם רוח לחימה ונחישות גדולה: חייבים לעצור את הסורים, חייבים להדוף את הפלישה, חייבים לנצח!

